

Η αγάπη στην ποίηση, Οδ. Ελύτης

Οδυσσεάς Ελύτης

Η αγάπη στην ποίηση

Πάπυρος

Σαπφώ

1

Η αγάπη στην ποίηση μου ήρθε από μακριά και, αν μπορεί να το πει αυτό κανένας, έξω από τη λογοτεχνία. Το συνειδητοποίησα μια μέρα καθώς τριγύριζα στις αίθουσες του Βρετανικού Μουσείου και βρέθηκα μπροστά σ' ένα πάπυρο πρασινωπό, αν θυμάμαι καλά με χαραγμένο επάνω του, αρκετά καθαρά, ένα απόσπασμα της Σαπφώς. Ύστερα από τους σωρούς τα λατινικά χειρόγραφα που κατάπινα τα χρόνια εκείνα, ένιωθα μια πραγματική ανακούφιση· μου φαινότανε ότι ο κόσμος ίσιωνε κι έμπαινε στη σωστή του θέση. Αυτά τα λιγνόκορμα, συμπαγή κεφαλαία συγκροτούσανε μια γραφική παράσταση διαυγή και μυστηριακή μαζί, που μου έκανε νόημα φιλικό μέσ' από τους αιώνες. Σα να βρισκόμουν πάλι σ' ένα γιαλό της Μυτιλήνης και ν' άκουγα την κόρη του περιβολάρη μας να τραγουδά.

Κι άξαφνα, όπως ένας ήχος ή μια μυρωδιά, πριν προλάβουμε να το καλοσκεφτούμε, ανασταίνουν μέσα μας μια θαμμένη από καιρό εντύπωση, ξανάβλεπα τον εαυτό μου

μαθητή στο Δημοτικό Σχολείο να σκαλίζει τα βιβλία των μεγάλων και να στέκεται με απορία μπροστά σε μian ωδή του Πινδάρου. Δεν κάνω λάθος, είμαι βέβαιος, από τότε μου 'μεινε το κλασικό εκείνο: άριστον μεν ύδωρ. Αλλά εδώ δεν ήταν η ουσία, ήταν η διαφορετική διάταξη της γραφής, που με τραβούσε, νομίζω, τόσο ακατανίκητα. Τι τους έπιανε τους ανθρώπους να συνδυάζουν τις λέξεις έτσι που να μη λεν αυτά που λέμε κάθε μέρα; Και γιατί δεν τραβούσαν ως την άκρια της σελίδας αλλά σταματούσαν και ξανάρχιζαν από την άλλη αράδα; [...]

2

ΠΑΙΔΑΚΙ, ΘΥΜΑΜΑΙ, δε μου πολυμιλούσε η ποίηση. Από τα Νεοελληνικά Αναγνώσματα είχα μείνει με την αόριστη εντύπωση ότι δεν πρόκειται παρά για ένα φλύαρο και ανιαρό ρυθμοκόπημα. Τα ποιήματα χρησίμευαν για να μιλάνε τα βουνά ή τα ποτάμια, και να λεν κοινοτοπίες. "Άλλωστε, οι καθηγητές μας τα προσπερνούσανε, για να τ' απαιτήσουνε μονάχα στις εξετάσεις του Ιουνίου. Κι όμως, όταν ο αδελφός μου, ο σχεδόν συνομήλικος, ξόδευε όλο του το χαρτζιλίκι σε γλυκά και σε μπάλες ποδοσφαίρου, εγώ, με αγάπη σχεδόν παθολογική για το τυπωμένο χαρτί, σώρευα στα ντουλάπια μου περιοδικά και βιβλία. Τι γύρευα; Τι ήταν αυτό που λάτρευα;

Τίποτε άλλο, νομίζω, τη στιγμή εκείνη, παρά την ιδέα του βιβλίου. Δεν ήμουν πια και παιδί. Λίγα χρόνια πριν η Διάπλασις των Παίδων με είχε βοηθήσει ν' αποσπασθώ από τον Ιούλιο Βερν, ή τους χοντρούς χρυσόδετους τόμους της *Bibliothèque Rose*, και να 'ρθω σ' επαφή με το πρώτο νεοελληνικό λογοτεχνικό βιβλίο. Ήταν ένα βραβείο που κέρδισα σε διαγωνισμό, τα Στάχια και Παπαρούνες, του Γρηγορίου Ξενόπουλου. Ο λόγος βέβαια εδώ δεν είναι για το περιεχόμενο. Αλλά το γεγονός και μόνον ότι ένας σύγχρονος, ζωντανός άνθρωπος (όχι όπως οι άλλοι, απόμακρος και ξένος) μπορούσε να μεταβάλει τον εαυτό του σ' αυτό το μικρό ορθογώνιο αντικείμενο, αυτό και μόνο, με χτύπησε κατακέφαλα.

Οδυσσέας Ελύτης,

Ανοιχτά χαρτιά, 1940

Ασκήσεις

1. Ποια ήταν η αφορμή για να συνειδητοποιήσει ο Ελύτης την αγάπη του για την ποίηση, σύμφωνα με το πρώτο απόσπασμα; Πώς ερμηνεύει την παθολογική αγάπη που είχε μικρός για το βιβλίο, σύμφωνα με το δεύτερο απόσπασμα;
2. Να σχολιάσετε τη γλώσσα και το ύφος του κειμένου, προσέχοντας την επιλογή του λεξιλογίου και του ρηματικού προσώπου, τη χρήση μεταφορικών εκφράσεων, τη συνοχή της αφήγησης, κ.ά.
3. Ο Ελύτης χρησιμοποιεί στην αφήγησή του κάποιες ερωτήσεις. Να τις εντοπίσετε και να συζητήσετε τη λειτουργία τους μέσα στην αφήγηση.
4. Να συζητήσετε με τους συμμαθητές σας την εμπειρία σας από το πρώτο λογοτεχνικό βιβλίο που διαβάσατε.
5. Να καταθέσετε την προσωπική σας εμπειρία που σας βοήθησε να ανακαλύψετε την αγάπη σας για κάποια μορφή τέχνης σε μια γραπτή αφήγηση με εξομολογητικό τόνο και προφορικό ύφος. Μοιραστείτε τις αφηγήσεις σας με τους συμμαθητές σας.
6. Να χωριστείτε σε ομάδες, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά σας, και να δημιουργήσετε ένα έργο εικαστικό ή λογοτεχνικό (π.χ. αφίσα, πίνακα, γκράφιτι, θεατρικό διάλογο/ μονόλογο, αφήγημα κ.ά.) με αφορμή ένα σύγχρονο θέμα που σας επηρέασε θετικά ή αρνητικά.
7. Ποια είναι η κυριολεκτική σημασία των παρακάτω μεταφορικών εκφράσεων; Δοκιμάστε να τις αποδώσετε με κυριολεκτικό λόγο. Θεωρείτε ότι μπορούμε να αποδώσουμε πλήρως μια μεταφορά με κυριολεκτικό λόγο ή μήπως κάτι χάνουμε από τη μαγεία της;
τα χειρόγραφα που κατάπινα τα χρόνια εκείνα, ξανάβλεπα τον εαυτό μου να σκαλίζει τα βιβλία των μεγάλων, παιδάκι θυμάμαι δεν μου πολυμιλούσε η ποίηση.